

ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΝ ΤΡΙΩΔΙΟΝ

Τοῦ Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

Κυριακή Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ἡ πρώτη Κυριακή ποὺ προσδιορίζει τὴν ἔναρξη τῆς κατ' ἐξοχὴν κατανυκτικῆς καὶ ἰδιαίτερα εὐλογημένης αὐτῆς περιόδου τοῦ ἔτους, τοῦ Τριωδίου. Ἡ περίοδος αὐτὴ ἔχει γιὰ ἐντελῶς τεχνικοὺς λόγους πάρει τὸ ὄνομα Τριώδιο, διότι οἱ κανόνες ποὺ διαβάζονται στὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, ἔχουν τρεῖς ὠδές. Ἐχει ὅμως καὶ ἄλλα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, μορφολογικά καὶ κυρίως πνευματικά, ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι τὰ τρία κατανυκτικὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλουμε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθρου.

Τὸ πρῶτο ἀρχίζει ὡς ἐξῆς: «Τῆς μετανοίας ἀνοιξόν μοι πύλας, Ζωοδότα»· τὸ δεύτερο: «Τῆς σωτηρίας εὐθυνόν μοι τρίβους, Θεοτόκε» καὶ τὸ τρίτο: «Τὰ πλήθη τῶν πεπραγμένων μοι δεινῶν, ἐννοῶν ὁ τάλας». Τὰ τρία

αυτὰ κατανυκτικὰ τροπάρια δανείζονται εἰκόνες, λέξεις, ἐκφράσεις καὶ θεματολογία ἀπὸ τὶς τρεῖς εὐαγγελικὲς περικοπὲς τῶν πρώτων Κυριακῶν τοῦ Τριωδίου ἀντιστοίχως, γιὰ νὰ μᾶς περιγράψουν τὸ μεγάλο γεγονός τῆς προσωπικῆς μετανοίας μας.

Τὸ πρῶτο ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ὅτι «ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι», ὁ ἓνας φαρισαῖος καὶ ὁ ἄλλος τελώνης (Λουκ. ιη΄ 10). Αὐτὴ ἡ πορεία πρὸς τὸν ναὸ διαφαίνεται μέσα ἀπὸ τὶς λέξεις ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ ὑμνογράφος: «ὀρθρίζει γὰρ τὸ πνεῦμά μου πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου».

Τὸ δεύτερο τροπάριο βασίζεται στὸ ιε΄ κεφάλαιο τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου τὸ ὁποῖο περιγράφει τὴν παραστατικώτατη καὶ πνευματικώτατη παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, καθὼς λέγει: «Τῆς σωτηρίας εὐθυνόν μοι τρίβους, Θεοτόκε, αἰσχροῖς γὰρ κατερρύψωσα τὴν ζωὴν ἁμαρτίαις ὡς ραθύμως τὸν βίον μου ὄλον ἐκδαπανήσας».

Καὶ τέλος, τὸ τρίτο τροπάριο ἐμπνέεται κι αὐτὸ ἀπὸ τὴν τρίτη κατὰ σειρὰν Κυριακὴ, τὴν Κυριακὴ τῆς Κρίσεως: «Τὰ πλήθη τῶν πεπραγμένων μοι δεινῶν ἐννοῶν ὁ τάλας τρέμω τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς Κρίσεως».

Αὐτὲς οἱ τρεῖς Κυριακὲς δανείζουν τὴ θεματολογία τους στὸν ὑμνογράφο γιὰ νὰ προξενήσῃ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καθενὸς μας αὐτὸ τὸ ἅγιο φιλότιμο τῆς μετανοίας, δηλαδὴ τῆς ἀναγνώρισης τῆς ἁμαρτίας μέσα μας καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀλλάξῃ ἡ ζωὴ μας καὶ νὰ μεταμορφωθεῖ. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν μετοχὴ μας στὸ αἰώνιο Πάσχα.

«Τῆς μετανοίας ἀνοιξόν μοι πύλας», ἀνοιξέ μου τὶς πύλες τῆς μετανοίας. Εἶναι πολλὲς οἱ πύλες, πολλὲς οἱ πόρτες ποὺ περνάει κανεὶς μέσα στὸ στάδιο τῆς μετανοίας. Τί μεγάλη σημασία ποὺ δὲν ἔχει αὐτό! Τὸ στάδιο τῶν ἀρετῶν δὲν ἔχει μόνο μία πύλη, ἀλλὰ πολλὲς. Τέτοιες θύρες, περάσματα, εἶναι οἱ ἀφορμὲς ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θεὸς στὴ ζωὴ μας γιὰ νὰ ἔλθουμε «εἰς ἑαυτόν», νὰ συνέλθουμε, νὰ ἀντικρύσουμε τὴν ἀλήθεια μας, νὰ περάσουμε στὴν κατάσταση τῆς ἐσωτερικῆς αὐτογνωσίας καὶ κατανύξεως, στὴν κατάσταση τῆς μετανοίας. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα χαρούμενο γεγονός ποὺ νὰ μᾶς συγκλονίσει τόσο ποὺ νὰ μὴν τὸ ἀντέξουμε καὶ νὰ προχωρήσουμε στὴ μετάνοια. Μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ εἶναι ἓνα τραυματικό, λυπηρὸ γεγονός ποὺ νὰ ἀναδιατάξῃ τὸν ἐσωτερικὸ μας κόσμον καὶ νὰ

φωτίσει τὸ προσωπικὸ σκοτάδι μας. Μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ γνωριμία μὲ κάποιον ἄνθρωπο, ἢ καὶ μιὰ ἀπρόσμενη ἐντελῶς ξαφνικὴ σκέψη. Ξέρει ὁ Θεὸς νὰ δίνει ἀφορμές, καὶ γι' αὐτὸ πολλές εἶναι αὐτὲς οἱ πύλες ἀπὸ τίς ὁποῖες κανεὶς περνᾷ διὰ τῆς μετανοίας στὸν χῶρο τοῦ Θεοῦ.

«Τῆς σωτηρίας εὐθύνον μοι τρίβους», νὰ μοῦ εὐθύνεις, νὰ μοῦ κάνεις εὐκόλους, εὐθεῖς, σαφεῖς καὶ ξεκάθαρους τοὺς δρόμους τῆς σωτηρίας. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλοὶ καὶ ποικίλοι δρόμοι ποὺ ὀδηγοῦν στὴ σωτηρία. Τί μεγάλη εὐλογία νὰ μὴν εἶναι ἓνας ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας! Νὰ μὴν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ὅλοι νὰ στραγγαλίσουμε τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν προσωπικὴ ἰδιομορφία μας καὶ νὰ τὰ προσαρμόσουμε ὑποχρεωτικὰ καὶ καταναγκαστικὰ σὲ ἓνα συγκεκριμένο καλούπι σωτηρίας. Ἄλλὰ εἶναι πολλοὶ οἱ δρόμοι καὶ αὐτὸ ἔχει μεγάλη σημασία. Αὐτοὶ οἱ πληθυντικοί, «πύλας», «τρίβους», δηλώνουν τὴν πολλαπλότητα καὶ τὴν ποικιλότητα τῶν ἐπιλογῶν, οἱ ὁποῖες εἶναι καὶ ἀνάλογες στὰ μέτρα τοῦ καθενός. Συχνὰ νομίζουμε ὅτι ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἐντελῶς ἀταιριαστος μὲ τὴ δική μας προσωπικὴ ζωή. Μπορεῖ ὁ δικός μας δρόμος νὰ μὴν ταιριάζει πρὸς τοὺς δρόμους ποὺ χαράσσει ἡ κοινωνία, ἀλλὰ ὅμως εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν πιὸ ταιριαστός ὡς πρὸς τίς ἀνάγκες τῆς ψυχῆς μας. Ἐκεῖ καταξιώνεται ἡ ψυχὴ· ὅταν βρεῖ τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας της.

«Τὰ πλήθη τῶν πεπραγμένων μοι δεινῶν ἐννοῶν ὁ τάλας». Αὐτὸ εἶναι τὸ τρίτο τροπάριο. Ὅλοι εἴμαστε τελῶνες, ὅλοι ζοῦμε μὲ τὸ βᾶρος τῆς ἐσπλωμένης ψυχῆς καὶ τοῦ ρυπωμένου βίου, τῆς λερωμένης καὶ λεκιασμένης ζωῆς μας ἀπὸ τίς ἀμαρτίες, τίς ἀδυναμίες, τὰ πάθη, τίς κακότητες τῆς φύσεώς μας. Αὐτὸ ποὺ ἔχουμε ἀνάγκη ὅλοι μας, - καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι, καὶ αὐτοὶ ποὺ νομίζουν πὼς ἔχουν μετανοήσει, καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ζοῦν ἴσως βυθισμένοι στὴν ἀμαρτία- εἶναι τὸ νὰ ἔλθουμε «εἰς ἑαυτὸν» (Λουκ ιε' 17). Νὰ παύσουμε νὰ περιφερόμαστε στὶς δικαιολογίες τῶν γεγονότων, νὰ ψάχνουμε ἄλλους ἐνόχους στὴ ζωή μας, ὅτι κάποιοι ἄλλοι δῆθεν φταῖνε, καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε, νὰ ἐπαναλαμβάνουμε τὸ φοβερὸ ἀμάρτημα τῆς Εὐας. Αὐτὴ εἶναι ἡ πόρτα μας· τὸ νὰ μπορέσουμε νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα τῆς ὑπευθυνότητος τῆς κατάστασώς μας τὰ γεγονότα, τίς συγκυρίες, τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ νὰ στραφοῦμε μὲ συντριβὴ καὶ ταπείνωση στὸν ἑαυτό μας, νὰ ἀναλάβουμε ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐθύνη τῆς ἀμαρτίας μας.

Αυτό που στην Ἐκκλησία προσδοκοῦμε εἶναι τὸ πέρασμα μέσα ἀπὸ τὴν πύλη τῆς μετανοίας, γιὰ νὰ ἀκολουθήσουμε τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας καὶ νὰ φθάσουμε στὸν οἶκο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὁ καθένας μας μπορεῖ νὰ ἔχει τὸν δικό του τρόπο, τὴ δική του ἀφορμή, τὸ δικό του γεγονός, τὴ δική του σύνθεση τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ περιβάλλοντος, γιὰ νὰ περάσει μέσα ἀπὸ τὴν πύλη τῆς μετανοίας, δηλαδή τῆς ἐπιστροφῆς στὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ ὀδηγηθεῖ στὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας ποὺ καταλήγει στὴ μεγάλη εὐλογία τῆς συναντήσεως μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου.

Νὰ δώσει ὁ Θεός, καθὼς εἰσερχόμαστε σ' αὐτὴν τὴν εὐλογημένη περίοδο τοῦ Τριωδίου, ὁ καθένας μας μὲ τελωνικὸ φρόνημα, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο μποροῦμε, νὰ καλλιεργήσουμε κάτι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ κίνηση τῆς ψυχῆς μας. Δὲν ἀρκοῦν μόνο τὰ ἐξωτερικά, ἀλλὰ ἄς βυθιστοῦμε μέσα στὴν καρδιά μας καὶ τότε θὰ ἀντικρύσουμε ἕναν ἄλλον κόσμον, τὸν κόσμον ποὺ χρειάζεται μετάνοια γιὰ νὰ τὸν ζήσουμε. Κι ἂν ζήσουμε τὴν μετάνοια μέσα στὴν καρδιά μας, θὰ κατοπτριστεῖ, ὄχι τὸ εἶδωλο τὸ δικό μας, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Τότε θὰ μπορέσουμε κι ἐμεῖς στὸ τέλος τοῦ Τριωδίου, ὕστερα ἀπὸ δέκα ἐβδομάδες, καθὼς ἡ Ἐκκλησία μας θὰ γιορτάζει καὶ θὰ τιμᾷ τὸ μεγάλο γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ὄχι μόνον νὰ ψάλλουμε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» μὲ τὰ χεῖλη μας πανηγυρικά, ἀλλὰ νὰ ἀπαγγέλλουμε καὶ τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι», μὲ τὴν καρδιά μας ἐμπειρικά. **Ἀμήν.**